

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 1 mars 1915 kl. 12 m.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, i anledning av dels herr Olofssons i Digernäs motion nr 149 om skrivelse till Kungl. Maj:t angående lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m., dels herrar Lindhagens och Månssons motion nr 179 om skrivelse till Kungl. Maj:t angående framförande till internationellt övertvägande och eventuell överenskommelse av frågan om förbud mot penninglotterier m. m.

I en inom andra kammaren av herr *Olofsson* i Digernäs väckt motion *Motionen 149.* nr 149 hemställes, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes utarbete och till riksdagen framlägga förslag till lag i syfte att stävja spelet på de utländska lotterierna, samt förslag till upprättande av ett under statens förvaltning ställt permanent penningelotteri, vars vinst avsättes till ålderdoms- och invaliditetsförsäkringen.

I en likaledes inom andra kammaren av herrar *Lindhagen* och *Månsson* *Motionen 179.* väckt motion nr 179 yrkas, att riksdagen ville hemställa, att Kungl. Maj:t måtte taga i övertvägande, huruvida ej i sinom tid initiativ från svensk sida lämpligen kunde tagas i syfte att framföra till internationellt övertvägande och eventuell överenskommelse frågan om förbud för inrättandet av penninglotterier eller åtminstone om utfästelser av förbud för penninglotterier inom den ena kontraherande staten att avyttra lotter till invånare i den andra kontraherande staten, när denna senare för egen del utfärdar förbud mot sådana lotteriers inrättande.

Utskottet har ansett dessa båda motioner vara av den natur, att de bort behandlas samtidigt.

Med avseende på vad motionärerna anfört som stöd för sina yrkanden tillåter sig utskottet hänvisa till motionerna.

Historik.

Det äldsta svenska statslotteriet upprättades, såvitt känt är, år 1758. I början av 1800-talet väcktes upprepade gånger förslag om det befintliga nummerlotteriets avskaffande, och vid 1840—41 års riksdag ledde dessa förslag äntligen till åsyftat resultat. År 1844 utfärdades därefter en förordning, innefattande förbud mot inrättande av lotterier samt mot utbudande och avyttrande av lotter. Undantag gavs endast för välgörande ändamål och bortlottning av konst saker till förmån för svenska konstidkare.

Sedermera har inrättande av statslotteri flera gånger föreslagits i motioner, vilka dock alltid av riksdagen avslagits, så t. ex. vid 1888, 1889, 1895, 1899, 1901, 1902 och 1906 års riksdagar. År 1907 blev frågan ånyo föremål för behandling inom riksdagen i anledning av framställd interpellation, och 1908 väcktes förslag i båda kamrarna, avseende inrättande av statslotteri, varå vinsten enligt motioner i andra kammaren skulle användas till tuberkulossjukvårdens främjande. De inom andra kammaren väckta motionerna blevo avstyrkta av vederbörande utskott och avslogos av kammaren med 109 röster mot 91. Första kammaren däremot beslöt att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att till stävjande av spel å utländska lotterier åtgärder måtte vidtagas vare sig utan inrättande av ett statslotteri eller i förening med ett sådant, varav vinsten finge användas endast till främjande av särskilda kulturella och filantropiska ändamål.

Vid 1909 års riksdag väcktes i andra kammaren återigen motion om inrättande av ett statslotteri, vars vinstmedel eller avkastning skulle användas till befrämjande av skogsodling. Motionen avslogos av kammaren med 134 röster mot 59. År 1910 avgåvos inom andra kammaren två motioner om inrättande av statslotteri, den ena av herr Olofsson i Digernäs och den andra av herr Jonsson i Hökhult. Vederbörande utskott, som i avgivna utlåtanden hänvisade till att Kungl. Maj:t utsett sakkunniga för utredande av lotterifrågan samt att de sakkunniga just då blivit färdiga med sitt utlåtande, fann i denna omständighet ett avgörande skäl för sin hemställan, att motionerna icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda. Kammaren biföll denna utskottets hemställan. Vid 1911 års riksdag förnyade herr Olofsson sin motion, men utskottet avstyrkte densamma under framhållande av att lotterifrågan fortfarande vore under utredning, och kammaren avslog även denna gång motionen, ehuru med ringare majoritet än året förut.

Vid riksdagen år 1912 återkom herr Olofsson med motionen om in-

rättande av ett permanent penninglotteri. Andra kammarens första tillfälliga utskott avstyrkte bifall till motionen såväl av principiella skäl som även av den grund, att Kungl. Maj:t fortfarande hade lotterifrågan under behandling. Efter en längre debatt avtog kammaren motionen med 116 röster mot 82.

Vid 1913 års riksdag framlades i första kammaren två motioner, den ena av herr Trapp om inrättande av ett penninglotteri för statens räkning, den andra av herr Åström m. fl. om inrättande av ett statsobligationslotteri. Första kammarens andra tillfälliga utskott, som behandlade dessa båda motioner i ett gemensamt utlåtande, ansåg sig icke kunna förorda inrättande av ett statens klasslotteri, men tillstyrkte bifall till herr Åströms motion. Vid ärendets behandling i första kammaren bifölls utskottets hemställan med 77 röster mot 32. En motion av lika lydelse med herr Åströms hade väckts i andra kammaren av herrar Bäckström och Wikström. Denna motion avstyrktes av andra kammarens första tillfälliga utskott under hänvisning till att såväl den förevarande frågan som andra lotterispörsmål vore föremål för utredning av Kungl. Maj:t. Andra kammaren biföll vad utskottet i detta avseende hemställt, och då båda kamrarna sålunda stannat i olika beslut, hade ärendet tills vidare förfallit.

Det sakkunnigebetänkande, som enligt vad ovan meddelats vid olika tillfällen åberopats inom riksdagen, överlämnades i februari 1910 till civildepartementet. Betänkandet innehöll förslag angående åtgärder till förhindrande av utländska lottsedlars spridande i riket och förändrad lagstiftning om lotterier, varjämte yttranden i ämnet inhämtats från vissa myndigheter.

*Sakkunnige-
betänkandet
av år 1910.*

De sakkunniga förklarade, att, ehuru införande av ett statslotteri enligt deras uppfattning skulle i ej ringa mån motverka spel å utländska lotterier, de dock icke ville tillråda upprättande av ett dylikt. De förordade därför å ena sidan så stränga, fullständiga och verksamma medel som möjligt mot de utländska lotteriaffärerna, å andra sidan en av lagstiftningen be- tingad möjlighet till ett tillfälligt inhemskt, efter omständigheter och behov avpassat lotterispel om penningar, varigenom ett måttligt spelbehov kunde tillfredsställas utan nationell myntförlust, den utländska lotteritrafiken lättare användas och förbuden däremot villigare godtagas av folkmeningen, utan att ett inhemskt permanent statslotteri behövde tillgripas.

I betänkandet framhölls, att alla länders lagstiftning och administration bure vittne om att man ansett sig böra räkna med en befintlig spel- lystnad, som icke lät sig tillbakahållas. I ingen europeisk stat av bety- denhet torde lotteriväsendet ha kunnat helt undertryckas.

Den nettoförlust, som årligen droges ur landet till följd av deltagande från svensk sida i utländska lotterier, trodde sig de sakkunniga utan fara för överskattning kunna beräkna till 9 à 10 miljoner kronor, och det måste anses som ett obestridligt intresse för såväl den svenska staten som dess enskilda medlemmar, att ett sådant skatteförhållande till främmande länder måtte upphöra eller väsentligt begränsas. Vår förbudslagstiftning på detta område vore dock i jämförelse med andra länders synnerligen otillräcklig, oändamålsenlig och verkningslös. I fråga t. ex. om kungörande och spridande av meddelanden rörande utländska lotterier vore gällande föreskrifter så ofullständiga, att de icke motsvarade det med dem avsedda syftet. Särskilt av behovet påkallad vore en lagstiftning mot den ombudsverksamhet, som sedan flera år påginge i de södra delarna av riket och i allt större utsträckning trätt i stället för försändelseutväxling medelst post. Däremot vågade de sakkunniga icke föreslå tillgripande av det radikala medel, som man sökt tillämpa i några länder, bland dem en del tyska stater, nämligen ett absolut förbud mot spel på utländska lotterier, men anslöto sig till det förslag i ämnet, som framlagts av generalpoststyrelsen och som åsyftade, att brev, som misstänktes innehålla lottsedlar, icke skulle utlämnas till adressaten med mindre han samtyckte till att brevet i hans närvaro finge å postanstalten öppnas. Befunnes därvid innehållet icke förbjudet, skulle han bekomma försändelsen, i motsatt fall eller om adressaten vägrade att öppna brevet skulle detta återsändas till avgångsorten.

Utskottet.

De båda motioner i lotterifrågan, som utskottet haft att behandla, överensstämna däri, att de avse att stävja svenska medborgares spel å utländska penninglotterier. Om motionärerna sålunda äro eniga om detta mål, skilja de sig åt beträffande de medel, de förorda för målets vinnande. Herr Olofsson i Digernäs anser, att målet skulle kunna nås dels genom skärpta lagbestämmelser mot spel å utländska lotterier, dels genom upprättande av ett under statens förvaltning stående lotteri. Herr Lindhagen däremot vänder sig mot tanken på inrättandet av ett statslotteri och vill nå det nämnda målet genom internationella överenskommelser, innefattande förbud — i trängre eller vidare omfattning — inom de kontraherande staterna mot inrättande av penninglotterier.

Att principiella invändningar, grundade på moraliska skäl, kunna framställas mot varje slag av lotterispel är väl bekant, liksom också att sådana invändningar av olika bedömare tillmätas synnerligen olika värde. För herr Olofsson synas de moraliska betänkligheter, som pläga anföras mot dessa statslotterier, vara i hög grad överdrivna, under det att de

starkare betonas av herr Lindhagen, som önskar, att lotterierna i den samhälleliga etikens namn måtte avskaffas såsom offentliga, av staten gillade institutioner. Men huru man än ur moralisk synpunkt må betrakta dessa företeelser, kvar står dock detta faktum, att vårt folk alltjämt spelar på lotterier och att därigenom årligen miljoner gå till utlandet. För utskottet har därför denna fråga trätt i förgrunden: när vårt folks benägenhet för lotterispel är så djupt rotad, vad bör då göras för att leda denna spellystnad i en sådan riktning, att den nationalekonomiskt vållar så liten skada som möjligt?

Vid denna frågas besvarande har utskottet icke kunnat underlåta att fästa avseende vid de åtgärder, som 1910 års kommitterade föreslagit och som här ovan i största korthet refererats. Det synes utskottet sannolikt, att skärpta bestämmelser i lotteriförordningen, tryckfrihetsförordningen och eventuellt poststadgan, åsyftande att — utan kränkning av brevhemligheten — hindra spridande av utländska lottsedlar inom landet, skulle vara av god verkan och i sin mån hämma det nämnda guldflödet till utlandet.

Sådana åtgärder böra i första rummet försökas, och först sedan de visat sig verkningslösa eller otillräckliga, har man enligt utskottets mening att såsom en nödfallsutväg tänka sig anordnandet av ett statslotteri.

Då utskottet sålunda uttalar sig för inrättande av ett statslotteri som ett yttersta medel, sker det dock med full vetskap om de med ett sådant lotteri förenade olägenheterna. Erfarenheten har nämligen visat, att om ett inhemskt statslotteri med effektiv finansiell skyddsverkan skall inrättas, måste det med framgång kunna tävla med liknande inrättningar utomlands, vidare att ett statslotteri har en viss tendens att utbreda spel lusten inom landet, och slutligen att avskaffandet av ett en gång inrättat statslotteri torde vara förenat med en del svårigheter.

Vad herr Lindhagens yrkande beträffar, vågar utskottet icke hysa någon större förhoppning därom, att internationella förbudsbestämmelser i den form, motionären tänkt sig dem, skulle i någon nära liggande framtid kunna komma till stånd. De länder, som nu från vårt land uppsuga kapital, avsett för deras lotteriföretag, torde icke visa sig särskilt angelägna att träffa överenskommelser, som berövade dem denna guldtillförsel. Men det låter ju tänka sig, att även på internationell väg avtal skulle kunna ingås, som, även om de icke vore av så genomgripande och radikal beskaffenhet, som motionären föreställt sig, likväl kunde vara av stort värde för vårt land. Utskottet har därför icke velat ställa sig helt avvisande till det syfte, som uppbär herr Lindhagens motion.

Sedan det ovan ofta berörda sakkunnigebetänkandet avgavs, ha fem år förflutit, varunder ärendet vilat hos Kungl. Maj:t. Det är sannolikt, att under denna tid värdefulla erfarenheter vunnits, som skulle kunna tjäna till att ytterligare belysa den föreliggande frågan. Vid 1912 års riksdag ställdes i ett anförande från statsrådsbanken i utsikt, att förslag i ämnet vore att förvänta från Kungl. Maj:ts sida. Vid därpå följande riksdag gavs på förfrågningar från andra kammarens första tillfälliga utskott liknande förklaring. Sedan dess synes emellertid intet ha åtgjorts i saken.

Då ärendet sålunda alltjämt vilar hos Kungl. Maj:t, kunde det möjligen väntas, att utskottet under hänvisning härtill avstyrkte bifall till de i motionerna gjorda yrkandena. Då emellertid frågan synes utskottet vara av stor vikt och enligt utskottets mening allt bör göras för att påskynda dess lösning, får utskottet i anledning av herr Olofssons i Digernäs motion nr 149 och herrar Lindhagens och Månssons motion nr 179 hemställa,

att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes utarbета och för riksdagen framlägga förslag till åtgärder i syfte att stävja spelet på de utländska lotterierna, eventuellt även genom inrättande av ett svenskt statslotteri.

Stockholm den 26 februari 1915.

Å utskottets vägnar:

NILS HELGER.

Reservation:

av herrar *Helger*, *Andersson* i *Skrädene*, *Lingström* och *Stenudd*, vilka anført:

Icke ens de ivrigaste anhängare av tanken på inrättande av ett statslotteri vilja göra gällande, att ett dylikt företag skulle vara något i och för sig gagneligt för vårt folk. På sin höjd anser man den föreslagna

åtgärden för ett mindre ont, som staten måste påtaga sig för undvikande av ett större, nämligen spel på utländska lotterier. Men för detta ändamål är statslotteriet icke något osvikligt medel. Detta erkännes också indirekt i herr Olofssons i Digernäs m. fl. motion, då det påyrkas jämte ett statslotteri lagstiftningsåtgärder till stävjande av spel på utländska lotterier. Erfarenheten från andra länder visar detsamma. Så har exempelvis Preussen, där man redan länge varit lyckliggjord med ett storartat statslotteri, nödgats till förhindrande av konkurrens från grannstaternas lotterier tillgripa så stränga åtgärder som att vid höga böter förbjuda icke allenast utbudande och försäljning av utländska lotter utan t. o. m. köp av dylika. Häri ligger tydligen ett underkännande av statslotteriet som ett universalmedel mot spel på utländska lotterier.

Men icke heller restriktiva lagbestämmelser, de må göras än så stränga, kunna råda bot för det överklagade missförhållandet, därest de icke kombineras med ett statslotteri, mena motionärerna, och utskottet — ehuru det icke helt delar denna uppfattning — anser, att vårt folks benägenhet för lotterispel är så djupt rotad, att den frågan måste träda i förgrunden vad som bör göras »för att leda denna spellystnad i en sådan riktning, att den nationalekonomiskt vållar så liten skada som möjligt». Häremot torde emellertid med fog kunna invändas, att det ingalunda alltid beror av något inrotat spelbegär, att så många offra sina slantar på lotterispel, utan mången gång mera på de lätta tillfällena att komma åt lottsedlar, på braskande reklamer eller övertalning från lotteriagenter.

Utskottet uttalar sig också för de åtgärder i lagstiftningsväg, som 1910 års lotterisakkunniga föreslagit — undantagandes kränkning av brevhemligheten. Därefter tillägger utskottet:

»Sådana åtgärder böra i främsta rummet försökas, och först sedan de visat sig verkningslösa eller otillräckliga, har man enligt utskottets mening att såsom en nödfallsutväg tänka sig anordnandet av ett statslotteri.»

Från denna utgångspunkt behöver man emellertid enligt vår tanke icke komma till den slutsatsen, att riksdagen redan nu bör i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala sig för inrättande av ett statslotteri, utan hellre att statsmakterna snarast möjligt böra vidtaga de restriktiva åtgärderna och så avbida erfarenheterna om dessas verkningar. Om det sedan efter några år skulle visa sig, att de vidtagna åtgärderna varit »verkningslösa eller otillräckliga», är ju riksdagen oförhindrad att då taga i övervägande, vad som bör tillgripas såsom »det yttersta medlet».

Detta är andra kammarens gamla ståndpunkt i denna fråga, och vi finna ingen anledning föreslå kammaren att frångå densamma.

På grund av det anförda hava vi ansett, att utskottet bort i anledning av herrar Olofssons i Digernäs m. fl. motion nr 149 och herrar Lindhagens och Månssons motion nr 179 hemställa

att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes utarbета och för riksdagen framlägga förslag i syfte att stävja spelet på utländska lotterier.
